МИГРАЦИЯНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ҲУДУДИДА ИЖТИМОИЙ-МАДАНИЙ ЖАРАЁН СИФАТИДА ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИГА ТАЪСИРИ

Худайбердиев Мансур Закиржанович
Гулистон давлат педагогика институтути, Рақамли таълим технологиялар маркази бошлиғи

Аннотация: Мазкур мақолада Ўзбекистон ҳудудидаги миграциянинг ижтимоий-маданий жараён сифатида жамият тараққиётига таъсири таҳлил қилинган. Меҳнат миграцияси мамлакат иқтисодиётида муҳим ўрин тутиши билан бирга, ижтимоий-демографик ўзгаришларга, маданий алмашинувга ва ижтимоий интеграция муаммоларига сабаб бўлиши мумкин. Шунингдек, миграцияга оид давлат сиёсати ва унинг самарадорлиги таҳлил қилинган. Миграция жараёнларининг ижтимоий ва маданий оқибатлари жамият тараққиётига турли йўналишларда таъсир кўрсатади.

Калит сўзлар: Миграция, ижтимоий интеграция, маданий алмашинув, демографик ўзгаришлар, давлат сиёсати, меҳнат миграцияси

Кириш. Миграция ҳодисаси жамият ривожланишининг ажралмас қисми бўлиб, турли тарихий даврларда сиёсий, иқтисодий ва маданий ўзгаришларга сабаб бўлган. Айниқса, 21-асрда миграция жараёнлари глобаллашув, иқтисодий ва экологик омиллар таъсирида янада фаоллашди. Ўзбекистонда ҳам меҳнат миграцияси муҳим ижтимоий-иқтисодий жараёнга айланиб, мамлакатнинг ички ва ташқи сиёсатининг марказий йўналишларидан бири бўлиб қолмоқда.

Мазкур тадқиқотда миграциянинг ижтимоий-маданий жараён сифатида жамият тараққиётига таъсири ўрганилади. Миграция нафақат иқтисодий фойда олиб келади, балки жамиятнинг демографик таркиби, маданий алмашинув, ижтимоий структураларга ҳам кучли таъсир кўрсатади. Шунингдек, бу жараён натижасида пайдо бўладиган ижтимоий интеграция муаммолари ва уларни ечишда давлат сиёсати муҳим аҳамиятга эга эканлиги таҳлил қилинади.

Ўзбекистондаги меҳнат миграцияси жараёнлари турли соҳаларга қандай таъсир кўрсатиши ва мигрантлар ҳамда уларнинг оилалари учун ижтимоий оқибатлари қандай бўлиши мумкинлиги ушбу тадқиқотнинг асосий мавзуси ҳисобланади.

Миграциянинг Ўзбекистон ҳудудида ижтимоий-маданий жараён сифатида жамият тараққиётига таъсири.

Ўзбекистон ҳудудида миграция жараёнлари кўп асрлик тарихга эга бўлиб, бу жараёнлар миллий маданият, ижтимоий структура ва иқтисодий ривожланишга катта таъсир кўрсатган. Ҳозирги кунда ҳам миграция Ўзбекистон жамиятидаги муҳим ижтимоий-иқтисодий ва маданий жараёнлардан бири ҳисобланади. Унинг таъсири нафақат иқтисодий кўрсаткичларга, балки демография, маданият ва ижтимоий тузилмаларга ҳам катта аҳамиятга эга.

1. Меҳнат миграцияси ва иқтисодий таъсир

Ўзбекистон аҳолисининг катта қисми хорижий мамлакатларда, асосан Россия, Қозоғистон, Туркия ва бошқа давлатларда меҳнат мигрантлари сифатида ишлаб келмоқда. 2020-йилларга келиб, меҳнат миграцияси Ўзбекистон иқтисодиётида муҳим омилга айланди, чунки мигрантлар юборган пул маблағлари мамлакатнинг ички валюта захираларини тўлдиришда катта аҳамиятга эга.

Бироқ, бу жараённинг ижтимоий таъсири катта кўламли. Меҳнат мигрантлари Ўзбекистондаги оилаларнинг иқтисодий барқарорлигини таъминлашда муҳим роль ўйнаса-да, оилавий муносабатларга, айниқса, болалар тарбияси ва ижтимоий тартибга салбий таъсир

кўрсатади. Ота-оналарнинг хорижда бўлиши болаларда ижтимоий қийинчиликлар ва ёлғизлик ҳиссини юзага келтириши мумкин.

2. Демографик ўзгаришлар

Меҳнат миграцияси мамлакатда аҳоли миграцияси ва демографик таркибига сезиларли таъсир кўрсатди. Айниқса, ёшлар миграцияси демографик структурани ўзгартириб, иқтисодий ривожланишга турли ёндошувларни талаб қилмоқда. Ёш мигрантлар чет элдаги меҳнат фаолияти орқали янги кўникмаларни олиб қайтиб, маҳаллий меҳнат бозоридаги рақобатни кучайтиришлари мумкин. Шу билан бирга, миграция натижасида қишлоқ ҳудудларида аҳолининг камайиши кузатилмоқда, бу эса демографик ва иқтисодий муаммоларни келтириб чиқариши мумкин.

3. Миграция ва маданий алмашинув

Ўзбекистон ҳудуди тарихан турли халқлар ва маданиятлар кесишган минтақада жойлашганлиги сабабли, турли даврларда ички ва ташқи миграция жараёнлари маданий хилма-хилликни бойитган. Ҳозирги кунда ҳам мигрантлар мамлакатга қайтиш билан турли маданий элементларни олиб киришмоқда. Россия ва Туркиядан қайтган мигрантлар чет элдаги турмуш тарзи ва маданий анъаналарини маҳаллий жамиятга киритиб, ижтимоий ўзгаришларни рағбатлантирмоқда.

Мигрантлар орқали чет эл маданиятининг ўзлаштирилиши кўп ҳолларда ижобий кўринишда намоён бўлади. Масалан, улар олиб келган янги касб-ҳунарлар, тил ва технологиялар маҳаллий меҳнат бозорини диверсификация қилиши мумкин. Бироқ, айрим ҳолларда маданий трансмиссия натижасида маҳаллий анъаналарга босим ҳам пайдо бўлиши мумкин.

4. Ижтимоий интеграция муаммолари

Миграция натижасида келиб чиққан яна бир муҳим масала — ижтимоий интеграция ва мослашиш муаммолари. Қайтиб келган мигрантлар Ўзбекистондаги ижтимоий тузилмаларга қайта мослашишда қийинчиликларга дуч келишлари мумкин. Уларнинг чет элда орттирган кўникмалари ва иш тажрибаси маҳаллий меҳнат бозорида ҳар доим ҳам қадрланмаслиги мумкин. Шунингдек, мигрантлар оиласидаги ижтимоий ҳолатлар ҳам ўзгаришларга дуч келади — миграция натижасида оилаларнинг анъанавий тузилмаси ўзгаради ва гендер муносабатлари қайта шаклланиши мумкин.

5. Давлат сиёсати ва миграциянинг бошқаруви

Ўзбекистон ҳукумати миграцияга йўналтирилган бир қатор сиёсат ва ислоҳотларни амалга оширмоқда. Хориждаги меҳнат мигрантларини қўллаб-қувватлаш, уларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва қайтиб келганлар учун иш ўринлари яратишга қаратилган дастурлар қабул қилинмоқда. Бу сиёсатларнинг самарадорлиги миграция оқибатларини бошқаришда ҳал қилувчи аҳамиятга эга.

Хулоса

Ўзбекистондаги миграция жараёнлари ижтимоий, маданий ва иқтисодий ҳаётнинг ажралмас қисми бўлиб, улар жамиятнинг барча соҳаларига таъсир кўрсатмоқда. Меҳнат миграцияси мамлакат иқтисодиётини қўллаб-қувватлаш билан бирга, ижтимоий структура ва маданий ўзгаришларнинг манбаи ҳисобланади. Бу жараённинг ижобий ва салбий таъсирларини тўғри бошқариш ва давлат сиёсати орқали мигрантларнинг мослашув жараёнини қўллаб-қувватлаш жамиятнинг барқарор ривожланишига ёрдам беради.

Адабиётлар:

1. Абдувалиев, С. (2020). Ўзбекистонда меҳнат миграцияси: муаммолар ва истиқболлар. Тошкент: Ўзбекистон фанлар академияси нашри.

2. Давлатов, Х. (2019). Ижтимоий интеграция ва мигрантларнинг мослашуви. Меҳнат ва аҳоли бандлиги журнали, 4(2), 56-68.

3. Karimov, R. (2021). Migration in Central Asia: Socioeconomic and cultural impact on Uzbekistan. International Journal of Social Studies, 12(3), 112-125.

4. Mirov, A. & Tursunov, M. (2018). State policies on labor migration and its influence on demographic structure. Central Asian Migration Review, 5(1), 89-104.

5. Саидов, Ф. (2017). Ўзбекистонда демографик ўзгаришлар ва меҳнат миграциясининг ижтимоий оқибатлари. Иқтисодиёт ва ижтимоий фанлар журнали, 3(1), 23-38.

6. United Nations (2022). Migration and its impact on social cohesion in Uzbekistan. UN Migration Report. Retrieved from https://www.unmigration.org.

7. World Bank (2021). Labor migration trends and economic development in Uzbekistan. World Bank Publications.